

M.S.W.

Warszawa, dn.17/VIII-19 r.

Departament II

Sekcja Polityczna

Nr. 1471

am

1361/52
III
aa

Do

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

Przedkłada się do wiadomości.

S. K. Polakiewicz kpt.
wz. Szef Sekcji

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 1361/52 dnia 27/VIII 1919 r.
1 załącz. Wydział.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

119
151

O D P I S.

Adj. Generalna

1361/P2

Oddział Informacyjny Okręgu Generalnego

W Krakowie.

od O.I.Z. 3416.

T A J N E.

OGOLNA SYTUACJA NA FRONCIE CZESKO-POLSKIM.

Kraków 13 sierpnia 1919 r.

1/. Ogólny obraz.

Sytuacja na froncie czesko-polskim zaostrza się coraz bardziej i wymaga naszej pilnej czujności, tudzież zarządzenia środków ochronnych dla uniknięcia poraż wtóry katastrofy. Osłą całego konfliktu polsko-czeskiego jest spór o Śląsk Cieszyński. Czesi, mając za sobą pisemną aprobatę Francji, a ustną Anglii, co do odstąpienia Śląska Cieszyńskiego wykonali z końcem stycznia zdraźdiecki napad na Śląsk i zdołali się utrzymać przy zachodniej jego części.

Wbrew wszelkim umowom, zaczęli dopuszczać się wobec uświadomionej części ludności polskiej pod swoją okupacją najrozmaitszych gwałtów i represji, wobec zaś mniej uświadomionych, stosowali politykę przekupstwa, przedewszystkiem środkami żywności. Rozchodziło się tu o zyskiwanie sobie głosów na wypadek plebiscytu. Z drógiej strony władze polskie na Śląsku Cieszyńskim nie rozwijały należytej energii dla obrony ludności polskiej pod okupacją czeską i z powodu niedołężstwa urzędników, tudzież nadużyć organów kontrolnych ~~XXXXXX~~ nie umiały zaradzić brakom aprowizacji, co nietylko podkopało zaufanie ludności polskiej do władz polskich, ale co gorsza dało broń naszym przeciwnikom w propagandzie antypolskiej.

Również wobec gorądkowej działalności władz czeskich nie X zdołano z naszej strony zorganizować odpowiedniej akcji uświadamiającej dla przeciwdziałania robocie czeskiej.

Do tego przyłącza się jeszcze i ten ujemny fakt, że lu-

dnosc polska /zwlaszcza gornicy/ gnębiona represjami cze-
skimi i pozbawiona nalezyczej obrony ze strony wladz polski-
skich, czy to slaskich, czy tez warszawskich, popada w stan
niebezpiecznego rozdenerwowania i traci silę oporu i wytrwa-
lości.

Bilans nasz przez to przewlekane załatwienia społu
slaskiego, częściowo usprawiedliwione względami militarnymi,
stale się pogarsza.

2/. Zamysły czeskie.

Czesi przez swój zachłanny imperjalizm i rozbudzenie
apetytów obietnicami, tudzież poparciem koalicji, w końcu,
ośmieleni bezkarnem łamanie ~~z~~ umów wszelkich z Polakami,
zaangażowali się zbytńo wobec swego własnego społeczeństwa
co do Śląska Cieszyńskiego, który już dawno w prasie i zgro-
madzeniach publicznych zaanektowali. Skutkiem tego wycofanie
się w sprawie Śląska Cieszyńskiego i wogóle wszelki kompromis
z Polakami przedstawia się im jako niemożliwy, bo po pierwsze
wsze grozi utratą prestigeu politycznego / po niedawnej utra-
cie prestigeu militarneho/ %, po drugie może spowodować we-
wnętrzne zawikłania dla rządu.

Jak wiadomo Czesi wysuwają względy ekonomiczne i stra-
tegiczne, my natomiast przeciwstawiamy im wilsonowską zasadę
etnograficzną. Czesi na plebiscyt zgodzić się nie chcą, po-
nieważ oznaczałoby to klęskę polityczną.

3/. Sytuacja militarna na froncie czesko-polskim.

Sytuacja militarna przedstawia się dla Czechów na fron-
cie polskim bardzo korzystnie. Wprawdzie pogrom na Słowa-
czyźnie osłabił znacznie ich siły i odsłonił niską wartość
bojową żołnierza czeskiego, tudzież niudolność kierownictwa
czeskiego, ale obecnie zdołali już Czesi ochłonać z tej
klęski, a wobec pokojowego załatwienia grożącego konfliktu
z Niemcami i upadku rządów bolszewickich na Węgrzech mają
zupełnie wolną rękę do działania i mogą prawie wszystkie
rozporządzalne siły rzucić na ważki front antypolski. Daje

im to wobec naszych ~~w~~ sił wojskowych, zaprzątniętych ciężką ~~xx~~ walką z bolszewickimi wojskami na wschodzie wielokrotną przewagę na froncie czesko-polskim.

Cyfrowo przedstawiają się siły czeskie następująco-: Dotychczas zorganizowali Czesi około 10 dywizji piechoty, z ~~xx~~ czego na Słowaczczyźnie znajduje się 5 dywizji, a reszta jest ~~xxx~~ rozlokowana w Czechach. Na froncie polskim stoi obecnie a/ grupa morawsko-sląska gen. Philippa, licząca z górą 10,000 ludzi; b/ 4 dywizja en cadre gen. Nowotnego w okręgu Tronczyńskim i na Orawie, licząca około 5,000 ludzi, tudzież c/ grupa płk. Pioree, która należy do grupy gen. Henneques i zajmuje front polski od Spiża po Mezola berez. Grupa ta liczy od 2,000-3,000 ludzi.

Tak się przedstawiają siły czeskie pierwszej linii, Co do rezerw, to Czesi rozporządzają ich wielką ilością. Przedewszystkiem w północnych Morawach i na Śląsku opawskim, mają Czesi przygotowane duże rezerwy / z górą 1 dywizja piechoty/, które właściwie zaliczyć należy do pierwszej linii, ponieważ dzięki bliskości frontu i gęstej sieci kolejowej, mogą być w przeciągu kilkunastu godzin rzucone na front Cieszyński, zagrożony i tak poważnymi siłami od południowego skrzydła przez grupę gen. Nowotnego. Również i na front karpacki mogą Czesi rzucić z grup antymadziarskich znaczne posiłki.

Tymczasem z naszej strony zabezpieczenie granicy południowo-zachodniej jest zupełnie niedostateczne i grozi w razie konfliktu zbrojnego z Czechami wielkim niebezpieczeństwem. ~~Ø~~ Front czeski zajmuje brygada podhalańska i 6 dywizja. O ile brygada podhalańska, zajmująca odcinek karpacki, może prowadzić skucepczną walkę obronną pod osłoną gór i jest nadzieja, że od strony południowej nie dopuściłaby do inwazji czeskiej, o tyle sytuacja nasza na odcinku śląskim jest dla nas krytyczna. Stan bojowy 6 dywizji wynosi obecnie do 6,000 ludzi. Czesi więc na samym Śląsku Cieszyńskim rozporządzają prawie dwukrotnymi siłami, prócz tego mają w ~~R~~ ~~Ø~~ północnych Morawach i na Śląsku opawskim znaczne rezerwy, które mogą być natychmiast rzucone

na front. Czyni to już w pierwszych dniach co najmniej czterokrotną przewagę liczebną. Poza to grozi inwazja od strony czasy i poważne zaszachowanie lewego skrzydła 6 dywizji.

Wobec takiego stanu rzeczy obrona Śląska byłaby niesłychanie utrudniona, bo małą wartość bojową oddziałów czeskich wyrównywałyby ich kilkakrotna przewaga, która uniemożliwiałaby też wystąpienie zbrojne górników przeciwko Czechom pod ich okupacją.

4/. Możliwość wybuchu konfliktu zbrojnego z Czechami.

Wszelkie pokojowe próby załatwienia sporu śląskiego okazały się jak dotychczas zupełnie bezowocne mimo najlepszych chęci ze strony polskiej i wątpić należy, czy w przyszłości do jakich pozytywnych wyników zdołają doprowadzić. Jest to zupełnie zrozumiałe. Ugoda opiera się na kompromisie. Dla Czechów zaś w sprawie śląskiej kompromisów niema, boć przecież nie można uważać za projekt kompromisowy zaproponowanie Polakom granicy - Wisły.

Po rozbieżności konferencji polsko-czeskiej w Krakowie spór śląski przeniósł się na teren paryski. Koalicja znajduje się w tym wypadku w ogromnie trudnym położeniu, rozstrzygnięcie sporu kompromisowo znaczy to narazić sobie jedną albo drugą stronę, a koalicji /zwłaszcza Francji/ zależy na utrzymaniu dobrych stosunków z Polakami i z Czechami, ze względu na konieczność utworzenia jednolitego wału antyniemieckiego i antybolszewickiego na wschodzie. Obecnie po upadku rządu bolszewickiego na Węgrzech ten wzgląd ostatni upadł, przez co Polacy jako jedyne ~~XXXX~~ przedmurze przed zalewem bolszewizmu, stali się pierwszorzędnym czynnikiem politycznym i militarnym na wschodzie. Również i zasadzie plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim jest koalicja niechętna, ponieważ opinia społeczeństwa czeskiego zwróciłaby się wrogo przeciw takiemu rozstrzygnięciu no i przeciw koalicji. Pozostałby więc jako ostateczny sposób załatwienia sporu - walka ~~oreźna~~. Koalicja nie chciałaby za wszelką cenę dopuścić. ^{do niej} Mogłoby to

bowiem wywołać niebezpieczne dla pokoju europejskiego powi-
kżenia i odsunęłyby pacyfikację Europy Wschodniej, tak byrdzo
upbagnioną przez koalicję na szereg miesięcy. A jednak trudno
znaleźć inne wyjście z tej sytuacji. I dopóki go niema, jest
naszym obowiązkiem postarać się o dostateczne zabezpieczenie
militarne granicy południowo-zachodniej. Wobec ~~czechów~~ Czechów
z ich znaną perfidją i wiarołomstwem jedynym argumentem jest
argument siły, a tą niestety wobec nich dotychczas nie rozpo-
rządzamy. Dopóki Czesi widzą, że konflikt zbrojny wypadłby ~~sk~~
dla nich pomyślnie, groźnie pobrzękują szabelką i nie skłon-
ni są do ustępstw. Zapewnienie naszym siłom przewagi oczy-
wiście nie liczebnej, jako zupełnie zbędnej wobec małej bit-
ności wojska czeskiego, ale takie wzmocnienie naszych sił,
ażeby nie stały naprzeciwko kilkakroć liczebniejszego wroga.
da nam jedynie nadzieję pomyślnego dla nas rozstrzygnięcia spo-
ru czeskiego. Możłise, że nie przyjdzie do konfliktu zbrojne-
go, i że przevorsowaną zostanie po wielu trudnościach zasada
plebiscytu, ale nie liczyć się z nim byłoby z naszej strony
karygodną lekkomyślnością, która nas już o tyle strat przy-
prawiła.

5/. Konieczne zarządzenia.

a. Należyte wzmocnienie frontu czeskiego /przedewszyst-
kiem cieszyńskiego/ i doprowadzenie do możliwego stosunku
wobec sił czeskich;

b. Rozwinięcie intensywnej agitacji narodowej wśród lud-
ności polskiej pod okupacją czeską na Śląsku Cieszyńskim i
w polskich częściach półn. Słowaczyny, tudzież zakładanie ~~na~~
polskich organizacji wojskowych dla zapewnienia sobie poparci
zbrojnego ludności polskiej w razie wojny z Czechami;

c. Wydatne zaopatrywanie w żywność ludności polskiej na
Śląsku Cieszyńskim;

d. energiczna obrona ludności polskiej pod okupacją
Czeską przed represjami władz czeskich;

e. Celowa, poparta dużą forszą pieniężną i środkami ży-
wności. propaganda wśród ludności polskiej na Śląsku

szczyściem, dla przygotowania plebiscytu.

f. Należyte popieranie niepodległościowego wzgl. separatystycznego ruchu wśród Słowaków.

ad b. odnośną akcję stara się ująć i prowadzić tutaj Oddział Informacyjny.

ad e. Plebiscyt jako zasada dla nas naogół korzystna kryje w sobie pewne niebezpieczeństwo. Już od samego początku starali się Czesi wysłać dla siebie obfitem rozdawnictwem środków żywności mniej świadomą część ludności polskiej pod swoją okupacją. Ponadto popierali wydatnie politykę antypolską szerzoną przez t. zw. Koździejców, czyli separatystów polskich, skłaniających się ku Czechom. Agitacja czeska zrobiła znaczny wyłom w nastroju ludności.

Za przyłączeniem do Czech będą również głosować Niemcy Śląscy, którzy wysuwają argument narodowy mianowicie ten, że w Państwie Polskiem muszą się rozpląnąć i zatracić narodowość podczas gdy przyłączeni do Czech mają oparcie o kilkomiljonową mniejszość i nadzieję zdobycia dużych praw.

Co się tyczy samego plebiscytu, to Czesi, licząc właśnie na głosy Niemców i renegatów chcieliby zastosować głosowanie nie całym krajem. My oczywiście ^{musimy} obstawać przy głosowaniu gminami jako dla nas korzystniejszą.

W końcu należy podnieść jeszcze jeden ważny moment polityczny. Dotychczas nie odwiedził Naczelnik Państwa Śląska Cieszyńskiego. Fakt ten jest wyszukiwany przez nieuczciwych agitatorów dla celów partyjnych, którzy wołają ją: "Patrzcie, Piłsudski odstąpił Śląsk Cieszyński Czechom. Był we Lwowie, był w Wilnie, a w Cieszynie nie był." Nie można się dąwić, że głosy tych puszczyków robią pewne wrażenie na ludności polskiej na Śląsku, znękaną szykanami czeskimi, której siły duchowe wobec ustawicznego naprężenia grożą wyczerpaniem.

*Za zgodności raportu
P. Raciborski
pomoc*

Dr. Pikusa kpt. m.p.